

Förslag

1977/78: 12

Riksdagens revisorers förslag angående ändring av riksdagens revisorers verksamhet och organisation m. m.

1978-01-26

Till riksdagen

Ändring av riksdagens revisorers verksamhet och organisation m. m.

Vid sammanträde den 10 december 1974 beslöt riksdagens revisorer att tillkalla två förvaltningssakkunniga för att utreda vissa frågor med anknytning till revisorernas verksamhet och organisation. Uppdraget att verkställa översynen lämnades sedermera åt förvaltningsdirektören i riksdagens förvaltningskontor Eric Lindström och organisationsdirektören i statskontoret Per-Elof Nyrén. De sakkunniga, som antog benämningen utredningen om riksdagens revisorers verksamhet och personalorganisation (RR-utredningen), avlämnade den 3 mars 1977 sitt betänkande i ämnet, Riksdagens revisorer — organisation, arbetsrutiner, resurser. I betänkandet föreslogs vissa ändringar av hittills tillämpade verksamhetsformer samt en förstärkning av de utredningsresurser som står till revisorernas förfogande.

Yttranden över betänkandet har efter remiss avgetts av berörda personalorganisationer inom riksdagsförvaltningen. Ärendet har därefter beretts i en särskild delegation, vilken under ledning av revisionens ordförande haft i uppdrag att dels utarbeta ett konkret förslag till revisorernas ställningstagande i frågan, dels fullgöra den förhandlingsskyldighet som i anslutning därtill kunde bli aktuell på grund av medbestämmandelagens föreskrifter. Vid en serie överläggningar med representanter för kanslipersonalen har delegationen inhämtat kompletterande synpunkter på olika förslag som kommit fram genom utredningsarbetet.

Delegationens överväganden och förslag finns redovisade i en den 9 december 1977 dagtecknad rapport, vilken är bilagd denna skrivelse (*bilaga 1*). Vissa uppgifter, närmast avsedda för internt bruk inom revisionen, har därvid utelämnats. Förslaget har tillstyrkts av personalorganisationerna. I samband därmed har betonats vikten av att den förutsatta utökningen av arbetsuppgifterna åtföljs av det föreslagna resurstillskottet. Revisorerna har därefter godkänt förslaget vid sitt sammanträde den 12 januari 1978.

Den sålunda av revisorerna förutsatta ändringen av revisionens organisation och verksamhetsformer utgör i allt väsentligt ett fullföljande av

de reformer som genomfördes under åren 1967—1971 och som i flera viktiga hänseenden har bidragit till att främja effektiviteten och ändamålsenligheten i granskningen. Syftet med den nu företagna översynen har främst varit att tillgodose ett från revisorernas sida uttalat önskemål om dels ökat inflytande över granskningsarbetets inriktning, dels vidgade möjligheter för organisationen att ta sig an hastigt aktualiserade granskningsärenden.

Såsom framgår av delegationens rapport (s. 12—15) är de nya riktlinjerna ämnade att ge de enskilda revisorerna ett väsentligt ökat inflytande över revisionsarbetet, såväl i fråga om den projektsökande verksamheten som beträffande urvalet av granskningsärenden och de olika projektens mer detaljerade uppläggning. Revisorerna kommer framdeles även att få en närmare anknytning till det löpande kansliarbetet genom att ett arbetsutskott inrättas för beredning av alla för verksamheten viktiga frågor med undantag av sedvanliga granskningsärenden, vilka alltså förutsätts bli behandlade på någon av de tre avdelningarna. Detta utskott kommer också att ges befogenhet att självt fatta beslut i vissa frågor av framför allt administrativ natur.

Revisorerna anser att man genom de sålunda i all korthet skisserade åtgärderna har funnit en lösning, som på ett rationellt sätt tillgodoser det parlamentariska inflytandet över revisionsarbetet. Det är revisorernas avsikt att utnyttja det vidgade inflytandet för att stärka banden mellan revisionen och riksdagen. I likhet med vad den särskilda delegationen har förespråkats ämnar revisorerna således i det egna arbetet i riksdagen och genom kontakter med företrädare för utskott och riksdagsgrupper intensifiera sin bevakning av sådana revisionella spörsmål som uppmärksammas i det löpande riksdagsarbetet och samtidigt till riksdagen förmedla kunskap om erfarenheter som har vunnits inom revisionen.

Den projektsökning som revisorerna på detta sätt kan upprätthålla genom sina övriga engagemang måste liksom hittills kompletteras av att kansliet fortlöpande bevakar utvecklingen inom det statliga området. Urvalet av granskningsärenden är helt naturligt av väsentlig betydelse för revisionens slagkraft och effektivitet. Revisorerna finner det därför angeläget att utrymme skapas för mer systematiserade former av bevakning inom kansliet och att detta också ges möjlighet att aktivt bistå revisorerna i deras egen projektsökning, bl. a. med olika underlagsrapporter och genom förberedande undersökningar av granskningsuppslag. Mot bakgrunden härav har revisorerna kommit fram till att kansliets projektsökande resurser måste förstärkas i någon mån.

Erfarenheterna av de gångna årens verksamhet har visat att den smala basen för utredningsarbetet i hög grad har begränsat revisorernas möjligheter att med kort varsel få aktuella frågor upptagna till prövning. I allmänhet tar nämligen ett sedvanligt granskningsärende uppemot ett år att slutföra, och pågående projekt kan svårligen avbrytas utan risk för all-

varliga störningar och förseningar i utredningsarbetet. Revisorerna anser det vara en brist att de vid sidan av den långsiktigt inriktade undersökningsverksamheten inte i önskvärd utsträckning har kunnat ta sig an aktuella frågor och därigenom mer aktivt har bidragit med material som kunnat tjäna som underlag för riksdagen i dess löpande arbete. Då nu revisorerna ämnar stärka banden till riksdagen torde detta förhållande bli än mer påtagligt. Delegationen har av denna anledning särskilt strävat efter att finna en lösning på frågan och därvid övervägt olika tänkbara alternativ, bl. a. möjligheterna att tillgodose revisorernas önskemål inom ramen för den nuvarande organisationen.

Med hänsyn till de berättigade krav på stadga och kontinuitet som bör kunna ställas på revisorernas verksamhet har emellertid delegationen inte funnit det tillrådligt att öka antalet hastigt aktualiserade ärenden på bekostnad av sådana granskningsärenden som tas fram genom en systematisk och mer långsiktigt inriktad planering. Antalet ärenden av detta slag är redan begränsat och bör enligt delegationens mening inte minska ytterligare. Delegationen har kommit fram till att en ny utredningsenhet bör inrättas för handläggning av företrädesvis hastigt aktualiserade frågor. På grund av det statsfinansiella läget har delegationen dock ansett att den nya enheten inte bör göras större än vad som oundgängligen är nödvändigt för att tillgodose revisorernas önskemål om snabbinsatser. Enligt delegationen bör därför den nya enheten göras endast hälften så stor som envar av de båda nuvarande, d. v. s. den bör omfatta en enhetschef, två handläggare och en kontorsassistent.

Liksom delegationen finner revisorerna det inte tillrådligt med inskränkningar i den långsiktigt inriktade granskningsverksamheten. Utrymmet för snabbinsatser bör därför som delegationen har förespråkats erhållas genom att en ny något mindre utredningsenhet inrättas.

Den av revisorerna beslutade ändringen av hittills tillämpade verksamhetsformer avviker inte från riksdagens tidigare meddelade riktlinjer för verksamheten. För att beslutet till alla delar skall kunna förverkligas erfordras dock att de nya verksamhetsformerna åtföljs av en förstärkning av kansliets resurser.

Det erforderliga personaltillskottet kan sammanfattas sålunda.

För utbyggnaden av revisionens projektsökande verksamhet erfordras ytterligare en till kansliets stabsenhet knuten handläggartjänst.

För utbyggnaden av revisionens möjligheter att ta sig an hastigt aktualiserade frågor erfordras ytterligare fyra till en ny utredningsenhet knutna tjänster: en tjänst som enhetschef, två handläggartjänster och en tjänst som kontorsassistent.

Vidare bör, med hänsyn till den ökade belastning som kan förväntas komma att åvila kansliets expeditiönsfunktion, ett av revisorerna meddelat göromålsförordnande på en tjänst som expeditiönsassistent omvandlas till en fast tjänst. Denna åtgärd föranleder inte någon ökad kostnad.

Revisorerna har slutligen funnit att de medel som revisorerna disponerar för anlitande av utomstående konsulter och som har varit oförändrade under flera år bör räknas upp med 100 000 kronor.

Den av revisorerna förordade utökningen av kansliets organisation kan väntas föranleda en årlig merkostnad av 675 000 kronor. Revisorerna har vid sin beräkning utgått från 1977 års lönenivå och i lönekostnaderna inkluderat 39 procents lönekostnadspålägg. Då revisorerna förutsätter att förändringen av organisationen kommer att åtföljas av förhandlingar med personalorganisationerna måste det angivna beloppet tills vidare betraktas som ungefärligt. Tillsammans med den erforderliga uppräkningskostnaden uppgår till i runt tal 775 000 kronor.

Den nya organisationen bör träda i kraft den 1 juli 1978.

I samband med att revisorerna tagit ställning till de nya verksamhetsformerna och det därav föranledda behovet av en resursförstärkning har några närliggande frågor behandlats, däribland frågan om riksdagens revisorers benämning. Delegationen har i denna fråga uttalat följande.

Enligt regeringsformen väljer riksdagen inom sig "revisorer" med uppgift att granska den statliga verksamheten. I riksdagsordningen och vissa andra författningar används uttrycket "riksdagens revisorer", som därmed får anses vara den officiella benämningen. Sedan gammalt har dock jämsides härmed beteckningen "statsrevisorerna" använts.

Enligt delegationens åsikt ger benämningen "statsrevisorerna" ett bättre uttryck för verksamhetens syfte och karaktär än den officiella beteckningen, som kan föranleda missuppfattningen att revisorerna granskar endast riksdagens egen förvaltning. Det är vidare lätt att förväxla riksdagsrevisorerna med "riksrevisorerna", en benämning som numera allt oftare används i press och andra massmedier för att beteckna riksrevisionsverket eller dess granskningspersonal. Delegationen vill därför föreslå att riksdagens revisorer i fortsättningen kallas för *statsrevisorer* och att denna benämning används även i riksdagsordningen och andra författningstexter.

I överensstämmelse härmed bör den institution som står under revisorernas ledning benämnas *statsrevisionen*, varigenom man erhåller en lämplig ersättning för det fem ord långa uttrycket "riksdagens revisorer och deras kansli".

Revisorerna delar helt den åsikt delegationen givit uttryck för och vill förorda att benämningarna statsrevisorer och statsrevisionen får ersätta de i officiella sammanhang använda uttrycken riksdagens revisorer respektive riksdagens revisorer och deras kansli. Namnändringen fordrar en smärre jämkning av 8 kap. 11 § och 9 kap. 8 § riksdagsordningen samt ändringar i lagen (1974: 1036) med instruktion för riksdagens revisorer och vissa andra författningstexter. Ett förslag till lag med instruktion för statsrevisionen är närsluten denna skrivelse (*bilaga 2*). I förslaget har av namnbytet föranledda ändringar förts in. Med hänsyn till den ställning som det nyinrättade arbetsutskottet har blivit tilldelad anser revisorerna

att utskottet bör omnämnas särskilt i instruktionen. Sålunda har i förslaget en ny paragraf förts in (§ 5), i vilken arbetsutskottets sammansättning och arbetsuppgifter anges. Likaså anser revisorerna att det av instruktionen bör framgå att den till grund för revisionsarbetet liggande granskningsplanen bör vara upprättad efter visst samråd med riksdagsutskotten. Ett stadgande av denna innebörd finns därför intaget i förslaget (§ 8). Slutligen har, i huvudsakligt syfte att klarare uttrycka revisionens uppgift, vissa redaktionella ändringar gjorts, bl. a. av instruktionens portalstadgande.

Under återopande av det anförda får revisorerna hemställa att riksdagen

1. beslutar om en ändring av personalorganisationen vid revisorernas kansli i enlighet med förslaget, att gälla fr. o. m. den 1 juli 1978, samt för revisionens lönekostnader (inklusive kostnader för konsulter) anvisar ytterligare 775 000 kronor för budgetåret 1978/79;
2. godkänner de av revisorerna förordade nya benämningarna statsrevisionen och statsrevisorer;
3. antar det vid skrivelsen fogade förslaget till lag med instruktion för statsrevisionen.

På riksdagens revisorers vägnar

FRITZ BÖRJESSON

/ Per Dahlberg

Riksdagens revisorer

Förhandlingsdelegationen

Riksdagens revisorer — organisation och verksamhetsformer

RIKSDAGENS REVISORER

Förhandlingsdelegationen

1977-12-09

Till riksdagens revisorer

Sedan kanslichefen hos riksdagens revisorer i en promemoria hade pekat på behovet av en förstärkning av revisionens personalorganisation, beslöt revisorerna den 10 december 1974 att tillkalla två förvaltningssakkunniga för att utreda denna och vissa andra frågor med anknytning till revisorernas verksamhet. Till sakkunniga utsågs den 3 april 1975 förvaltningsdirektören i riksdagens förvaltningskontor Eric Lindström och organisationsdirektören i statskontoret Per-Elof Nyrén. Dessa har i sitt arbete biträttats av byrådirektören i statskontoret Torgerd Jansson, som fungerat som de sakkunnigas sekreterare. De sakkunniga, som antog benämningen utredningen om riksdagens revisorers verksamhet och personalorganisation (RR-utredningen), avlämnade den 3 mars 1977 sitt betänkande i ämnet, Riksdagens revisorer — organisation, arbetsrutiner, resurser.

Revisorerna beslöt den 31 mars 1977 att betänkandet för yttrande skulle remitteras till berörda personalorganisationer inom riksdagsförvaltningen. Samtidigt fattade revisorerna beslut om att tillsätta en särskild delegation, som gavs i uppdrag att fullgöra den förhandlingsskyldighet som enligt lagen (1976: 580) om medbestämmande i arbetslivet skulle komma att aktualiseras vid en eventuell omläggning av arbetsrutiner och organisationsformer. Efter det att remissvaren hade kommit in fick delegationen den 18 maj 1977 i uppdrag att även utarbeta ett konkret förslag till revisorernas preliminära ställningstagande i frågan.

Till ledamöter i delegationen har revisorerna utsett ordföranden Fritz Börjesson, förste vice ordföranden Sture Palm, andre vice ordföranden Per-Eric Ringaby, Nils Hjorth och kanslichefen Per Dahlberg. Delegationen har utsett avdelningsdirektören Per Mårtensson till sin sekreterare.

Delegationen har den 12 och 13 oktober 1977 anordnat en serie utfrågningar av kanslipersonalen för att inhämta kompletterande synpunkter på olika förslag som kommit fram genom utredningsarbetet.

I och med att delegationen nu har utformat ett förslag till omläggning av revisionens organisation och verksamhetsformer, får delegationen överlämna förslaget till revisorerna för preliminär bedömning. Delegationen kommer härnäst att ta upp förhandlingar med berörda personalorganisationer, varefter det blir möjligt för revisorerna att fatta slutligt beslut i denna fråga.

Fritz Börjesson

Sture Palm

Per-Eric Ringaby

Nils Hjorth

Per Dahlberg

/ Per Mårtensson

1 Inledning

Den utredning som delegationen har haft att ta ställning till är den fjärde i en serie översyner av riksdagens revisorers verksamhet och personalorganisation som har företagits under den senaste tioårsperioden.

De tre tidigare utredningarna har lett fram till en rad reformer, som i flera viktiga hänseenden förändrat revisionsarbetet. Bland de mest betydelsefulla förändringarna må följande nämnas.

Den samlade berättelse som revisorerna avgav över sin granskning av statsverket har avskaffats och ersatts av en successiv redovisning av varje granskningsärende. Revisorerne har vidare fått befogenhet att själva inhämta remissyttranden över upprättade granskningspromemorior och kan numera också vända sig direkt till regeringen med framställningar i granskningsärenden. Av stor betydelse är även att kansliets personalorganisation har byggts ut, att verksamheten alltmer har kommit att riktas in på frågor av generell och principiell innebörd och att granskningen sedan år 1970 bedrivs på grundval av en årligen fastställd plan.

Delegationen har vid sin bedömning av föreliggande förslag inte funnit skäl att avvika från de allmänna värderingar som legat till grund för de nu i all korthet beskrivna reformerna. De förändringar som förordas i det följande utgör således i huvudsak ett fullföljande av det utvecklingsarbete som tidigare har företagits.

Vid sina överväganden har delegationen särskilt strävat efter att finna sådana handläggningsrutiner som ökar revisorernas inflytande över granskningsarbetets inriktning samtidigt som smidiga och rationella arbetsformer tillförsäkras kansliet. Delegationen har också strävat efter att ge revisionen en närmare anknytning till det löpande riksdagsarbetet genom att utforma förslag om vissa informella kontakter med utskotten.

2 Verksamhetens inriktning och omfattning

Kännetecknande för revisorernas verksamhet under den senaste tioårsperioden har således varit att granskningen i allt större utsträckning har kommit att riktas in på principfrågor och spörsmål av mer allmän karaktär. Denna utveckling står helt i överensstämmelse med vad riksdagen tidigare har uttalat och svarar också mot vad som sägs beträffande granskningens inriktning i den år 1974 utfärdade lagen (1974:1036) med instruktion för riksdagens revisorer. I 2 § denna lag betonas sålunda att det är frågor av större räckvidd och principiell betydelse som skall stå i förgrunden för revisorernas intresse. Detta har uttryckts på följande sätt i den aktuella paragrafen.

Huvudintresset skall knytas till de resultat i stort som har uppnåtts inom olika verksamhetsområden. I enlighet därmed skall revisorerne

framför allt beakta frågor som är av mera väsentlig betydelse för den statsfinansiella och förvaltningsekonomiska utvecklingen eller som berör grunderna för det administrativa arbetets organisation och funktioner.

Innebörden av detta stadgande finns närmare klarlagd i förarbetena till instruktionen. Sålunda har 1970 års revisionsutredning i sitt betänkande givit en definition på begreppet ”frågor av principiell och generell karaktär”. I anslutning härtill har utredningen redovisat en exempelsamling över olika huvudtyper av sådana frågor, en exempelsamling som i grova drag anger de områden till vilka granskningen bör styras.

Enligt delegationens mening har förändringen av granskningen i riktning mot frågor av generell och principiell innebörd varit värdefull. Härigenom har nämligen revisorernas tillsyn av den statliga verksamheten kommit att omfatta sådana frågor som får anses vara av särskilt intresse för riksdagen. En annan positiv effekt är att risken för dubbelarbete inom den statliga revisionen i allt väsentligt har undanröjts, eftersom riksrevisionsverket bedriver en mer vertikalt inriktad förvaltningsrevision av varje enskild myndighet. Delegationen har således inte funnit skäl att sätta nu gällande principer för granskningsarbetets allmänna uppläggning i fråga. Dessa principer bör ligga fast.

Att frågor av nu angivet slag har ställts i förgrunden för intresset behöver självfallet inte utesluta att uppmärksamhet ägnas även mer avgränsade eller särpräglade problem, om speciella skäl därför föreligger. Läget kan exempelvis vara sådant, att önskvärd rättelse i något avseende kan nås bara efter initiativ av riksdagens revisorer. Tänkbart är också att det under riksdagsarbetet eller i andra liknande sammanhang uppdykas problem som bör underkastas revisionell prövning, även om de är av mindre räckvidd.

Med hänsyn till såväl omfattningen som den ständigt fortgående tillväxten av statsverksamheten är det uppenbart att revisorernas granskning inte kan bli fullständig utan måste ha formen av stickprovsnis insatta undersökningar. Antalet slutförda granskningsärenden har sedan sju år tillbaka varit tämligen konstant och har legat på en nivå av ungefär tio ärenden per år. Det är med andra ord förhållandevis få frågor som under denna period har kunnat bli föremål för revisorernas bedömning.

Av angivna skäl är urvalet av granskningsärenden av stor betydelse för revisionens slagkraft och effektivitet. Utrymme bör skapas för en mer systematiserad bevakning av den statliga verksamheten, och uppslag till ärenden bör noga prövas innan de blir föremål för ingående undersökningar. Delegationen kommer därför i det följande att lägga fram förslag om en utbyggnad av kansliets projektsökande verksamhet och om särskilda rutiner för värdering och bedömning av granskningsuppslag.

Starka skäl talar för att även den personal som står till revisorernas förfogande för utredningsändamål bör förstärkas. I förhållande till revisorernas vida tillsynsområde måste de nuvarande utredningsresurserna be-

dömas som mycket små. Av särskild betydelse i förevarande sammanhang är vidare att den smala basen för utredningsverksamheten i hög grad begränsar revisionens möjligheter att med kort varsel ta upp aktuella frågor till prövning. Ett sedvanligt granskningsärende tar nämligen i allmänhet uppemot ett år att slutföra, och pågående projekt kan svårligen avbrytas utan risk för allvarliga störningar och förseningar i utredningsverksamheten.

Då det har varit ett klart uttalat önskemål från revisorernas sida att utrymmet för hastigt aktualiserade insatser skall vidgas, har delegationen särskilt strävat efter att finna en lösning på denna fråga. Det skulle därmed bli möjligt att öka de enskilda revisorernas personliga engagemang i granskningsverksamheten och ge denna en närmare anknytning till det löpande riksdagsarbetet. Ett önskemål av detta slag måste dock vägas mot de berättigade krav på stadga och kontinuitet som bör kunna ställas på revisionens verksamhet.

Enligt delegationens mening är det inte tillrådligt att öka antalet hastigt aktualiserade ärenden på bekostnad av sådana granskningsärenden som tas fram genom en systematisk och mer långsiktigt inriktad projektsökning. Antalet ärenden av detta slag är redan begränsat och bör inte minska ytterligare. Utrymme för snabbinsatser bör därför beredas genom att kansliets utredningsresurser förstärks. Delegationen vill i enlighet härmed föreslå att de båda nuvarande utredningsenheterna kompletteras med en tredje, något mindre enhet. Denna enhets personaluppsättning och särskilda arbetsuppgifter behandlar delegationen närmare i avsnittet om revisionens organisation.

3 Samspelet mellan revisorerna och deras kansli

Revisorerna och de till deras kansli knutna tjänstemännen skall gemensamt arbeta för de mål som riksdagen har ställt upp för granskningen. Kansliet skall därvid biträda revisorerna som bär ansvaret för verksamheten.

När riksdagens revisorer kom till som institution i samband med 1809 och 1810 års författningsreform grundades verksamheten i allt väsentligt på en ren räkenskapsgranskning, i vilken revisorerna personligen tog del. Beroende framför allt på den statliga sektorns starka tillväxt och alltmer komplicerade natur har emellertid denna revisionsmodell kommit att förändras efter hand. Utmärkande för verksamheten i dag är sålunda, att den på olika redovisningshandlingar baserade förvaltningskontrollen har ersatts av en sakbedömning av de statliga insatserna från allmänt ekonomiska utgångspunkter och att själva granskningsarbetet har förts över till anställda tjänstemän, som fortlöpande följer utvecklingen inom den statliga sektorn och gör revisionella utredningar enligt en av revisorerna fast-

ställd plan. Även om revisorernas deltagande i granskningen därigenom fått nya former, har de hela tiden behållit den direkta kontrollen av verksamheten genom att samtliga beslutsfunktioner legat kvar i deras händer.

Innebörden av den sålunda framvuxna arbetsfördelningen har beskrivits på följande sätt av revisorerna i deras den 20 september 1972 dagtecknade yttrande över grundlagberedningens betänkanden.

Det system enligt vilket granskningsverksamheten bedrivs i dag kännetecknas framför allt av ett nära och fortlöpande samspel mellan revisorerna och det kansli som står till deras förfogande. Huvudpunkterna i detta system är följande.

1. Kansliet bevakar kontinuerligt den statliga verksamheten och lägger på grundval härav fram förslag till årlig granskningsplan för revisorerna.
2. Revisorerna gör en bedömning av detta förslag och fastställer därefter, eventuellt med önskade jämkningar och tillägg, granskningsplan för det aktuella året. De olika ärenden som är upptagna på planen kan sägas innefatta lika många utredningsuppdrag åt kansliet.
3. Kansliet utreder ärendena enligt en av revisorerna bestämd turordning och redovisar i varje särskilt fall resultatet därav i en s. k. granskningspromemoria. Denna promemoria föredras först på vederbörande avdelning och sedan i plenum.
4. Revisorerna gör, utan att binda sig för promemorians synpunkter och slutsatser, en bedömning av dess innehåll och sänder den därefter på remiss till de myndigheter och organisationer som har berörts av utredningen.
5. Sedan remissyttrandena kommit in, gör kansliet upp ett förslag till slutlig åtgärd från revisorernas sida. Även detta förslag föredras både på avdelning och i plenum.
6. Revisorerna gör en bedömning av förslaget och beslutar antingen att ärendet i fråga skall läggas till handlingarna eller att det skall föras vidare genom en skrivelse till Kungl. Maj:t eller till riksdagen.
7. Vid sidan av den i arbetsordningen sålunda bestämda gången för ärendenas handläggning förekommer under granskningsverksamhetens hela förlopp ett nära samarbete mellan revisorernas ordförande och kansliets chef.

Enligt delegationens mening har erfarenheten av de gångna årens verksamhet visat att denna arbetsfördelning är principiellt riktig och väl lämpad för sitt syfte. Det är i dagens läge inte realistiskt att föreställa sig att de av riksdagen utsedda ledamöterna vid sidan av andra ansvarsfulla och tidskrävande offentliga uppdrag skulle kunna sätta av all den tid som erfordras för en personlig medverkan i själva granskningsarbetet. Delegationen kan inte heller finna att en sådan medverkan skulle utgöra en nödvändig förutsättning för att revisorerna skulle kunna fullgöra sin parlamentariska kontrollfunktion.

Erfarenheten av den omvandling som revisionen undergått har emellertid också visat att man vid tidigare översyner inte i tillräcklig utsträckning har beaktat frågan om formerna för revisorernas personliga engage-

mang i verksamheten. Enligt delegationens mening bör särskilda handlägningsrutiner utvecklas för att främja en fördjupad samverkan mellan revisorerna och deras kansli i olika frågor. Framför allt gäller detta sådana grundläggande frågor som den projektsökande verksamheten, urvalet av de ärenden som förs upp på granskningsplanen och de enskilda projektens mer detaljerade uppläggning.

Revisorerna bör även ges en närmare anknytning till det löpande kansliarbetet genom att ett arbetsutskott inrättas. I detta bör bland andra de tre avdelningsordförandena ingå. Utskottet bör få till uppgift att, sedvanliga granskningsärenden frånräknade, bereda alla för revisionsverksamheten viktiga frågor innan de tas upp till avgörande av revisorerna i plenum. Utskottet bör också ges befogenhet att självt fatta beslut i vissa frågor av framför allt administrativ natur.

I efterföljande avsnitt kommer delegationen att närmare redogöra för sin uppfattning i dessa frågor. De förslag som delegationen därvid lägger fram innebär i korthet att följande samarbetsmodell skulle komma att ligga till grund för *den projektsökande verksamheten och urvalet av granskningsärenden*.

1. Varje mandatperiod inleds med en konferens, vid vilken revisorerna efter överläggning med kanslipersonalen anger de speciella riktlinjer som bör vara vägledande för den projektsökande verksamheten och därmed för urvalet av granskningsärenden under närmast efterföljande treårsperiod.
2. Med beaktande av dessa riktlinjer bevakar kansliet systematiskt den statliga verksamheten. Jämsides härmed bedriver revisorerna en aktiv bevakning inom framför allt riksdagsutskotten och förmedlar kunskap om frågor som bedöms vara av intresse för revisionen. En direkt hänvändelse görs varje år även till respektive utskotts ordförande och vice ordförande, som bereds tillfälle att lämna synpunkter på den kommande verksamhetens inriktning.
3. På grundval av det sålunda införskaffade underlaget utarbetar kansliet ett förslag till årlig granskningsplan som läggs fram inför arbetsutskottet.
4. Varje avdelningsordförande samlar sin avdelning för diskussion om förslaget till granskningsplan.
5. Med ledning av därvid framkomna synpunkter och förslag upprättar arbetsutskottet ett slutligt förslag till granskningsplan, som underställs revisorerna i plenum för beslut.
6. Alla under löpande verksamhetsår väckta förslag till nya granskningsärenden hänskjuts till arbetsutskottet, som efter en förberedande prövning rekommenderar revisorerna i plenum att besluta om någon av följande åtgärder:

- ärendet bör omedelbart utredas
- ärendet bör hållas i reserv till påföljande år
- ärendet bör avskrivas.

I och med att revisorerna fastställer granskningsplanen, fattar de också beslut om den allmänna inriktningen av den utredning som i respektive fall skall göras av de på planen uppförda ärendena. I granskningsplanen ingår nämligen en för varje ärende upprättad projektplan, i vilken utredningsuppdragets bakgrund och innebörd kortfattat anges. Såsom tidigare har framhållits bör revisorernas inflytande över granskningsarbetets inriktning utökas. Revisorerna bör därför ta ställning även till de arbetsplaner som sedan en tid tillbaka upprättas inom kansliet. Enligt delegationens mening bör revisorerna likaså ges tillfälle att pröva utformningen av de granskningsanvisningar som kanslichefen utarbetar inför varje aktuellt ärende. Dessa anvisningar tjänar som en allmän vägledning för utredningsarbetet fram till dess den mer detaljerade arbetsplanen har fastställts.

Revisorerna skulle härigenom få möjlighet att vid tre på varandra följande tillfällen styra utredningsarbetets inriktning i varje särskilt granskningsärende, nämligen *när* projektplanen godkänns och utredningsuppdragets innebörd anges, *när* anvisningarna om arbetets allmänna uppläggning utformas och slutligen *när* den mera detaljerade arbetsplanen slås fast.

Följande samarbetsmodell bör i enlighet härmed ligga till grund för *utredningsverksamheten*.

1. De av kanslichefen efter samråd med berörd byråchef och ansvarig utredare upprättade granskningsanvisningarna underställs arbetsutskottet för prövning.
2. Den ansvarige utredaren sätter sig närmare in i granskningsärendet och gör i samförstånd med byråchefen upp ett förslag till arbetsplan för den fortsatta utredningen, vilket dryftas med kanslichefen.
3. Förslaget till arbetsplan föredras för berörd revisionsavdelning, vilken i samförstånd med utredningspersonalen gör de jämkningar som bedöms önskvärda. Arbetsplanen fastställs därefter av avdelningen, varvid granskningsanvisningarna automatiskt upphör att gälla.
4. Om det vid avdelningens behandling av förslaget uppstår skiljaktiga meningar om arbetsplanens utformning i något principiellt viktigt avseende, hänskjuts frågan till arbetsutskottet för avgörande.
5. Ärendet utreds enligt arbetsplanen. Visar det sig under utredningsarbetets gång nödvändigt med större avvikelser från planen, anmäls förhållandet för avdelningen som fattar beslut i frågan.
6. I de fall avdelningen finner det önskvärt bör den i utredningsarbetets slutskede erhålla en muntlig redogörelse för vad som kommit fram

vid undersökningen. Avdelningarna bör alltid någon månad i förväg underrättas om när en granskningspromemoria är att vänta.

7. Resultatet av det av kansliet fullgjorda utredningsuppdraget redovisas i en granskningspromemoria som föredras för avdelningen. Denna gör i samförstånd med utredningspersonalen de jämkningar i promemorian som bedöms önskvärda.
8. Uppstår i något principiellt viktigt avseende skiljaktiga meningar om innehållet i granskningspromemorian och önskar någon eller några av revisorerna få kompletterande eller avvikande slutsatser belysta vid remissbehandlingen, bereds vederbörande tillfälle att utveckla sina synpunkter i den missivskrivelse som tillställs remissorganen.
9. Granskningspromemorian föredras för revisorerna i plenum och remitteras därefter till de myndigheter och organisationer som har berörts av granskningen.
10. När remissyttrandena har kommit in, föredras de på vederbörande avdelning som anger hur ärendet skall avslutas. I de fall ärendet skall föras vidare till regeringen eller till riksdagen genom en skrivelse lämnar avdelningen också synpunkter på hur skrivelsen skall utformas.
11. Om en skrivelse skall upprättas gör kansliet i enlighet med avdelningens anvisningar upp ett förslag som föredras både på avdelningen och i plenum. Revisorerna gör i förslaget de jämkningar de finner motiverade, varefter skrivelsen tillställs regeringen eller riksdagen.
12. Efter arbetsutskottets anvisningar utarbetar kansliet förslag till pressmeddelande i det avslutade ärendet.
13. I anslutning till att revisorerna i plenum fastställer granskningsplanen lämnar kansliet en samlad redogörelse för utredningsläget i stort. En motsvarande redogörelse lämnas även vid revisorernas första höstsammanträde.

4 Allmän planering

Vägledande för den allmänna planeringen skall vara de riktlinjer som riksdagen har meddelat i revisorernas instruktion och som finns närmare klarlagda i förarbetena till denna. Dessa riktlinjer anger den yttre ram inom vilken den projektsökande verksamheten skall bedrivas och inom vilken urvalet av granskningsärenden skall göras.

Eftersom speciella villkor härigenom gäller för revisionsverksamheten och då denna även på annat sätt skiljer sig från riksdagsarbetet i övrigt, bör en särskild konferens anordnas i början av varje mandatperiod för att de nya revisorerna skall få en orientering i hithörande frågor. I konferensen bör samtliga revisorer och hela kansliets personal medverka. Ett annat viktigt syfte med konferensen bör nämligen vara att revisorerna

efter en gemensam diskussion med kanslipersonalen skall ange de huvudområden som inom ramen för riksdagens allmänna anvisningar särskilt skall uppmärksammas vid de efterföljande tre årens projektsökande verksamhet. Till grund för denna diskussion bör ligga ett dokument, i vilket de förutvarande revisorerna dels delger sina efterträdare de erfarenheter som har vunnits under de gångna tre årens verksamhet, dels rekommenderar dem att beakta vissa förhållanden som har iakttagits tidigare men som inte har hunnit granskas närmare. Självfallet skall de nyvalda revisorerna inte vara bundna av denna rekommendation. Ett dylikt dokument kan dock vara till god vägledning och bidra till att kontinuiteten i revisorernas arbete stärks, i synnerhet om ett mycket stort antal revisorer är helt nya vid mandatperiodens början.

Med beaktande av de sålunda angivna riktlinjerna skall det ankomma på revisorerna och kansliet att fortlöpande bevaka den statliga verksamheten.

Delegationen har tidigare framhållit den betydelse som urvalet av granskningsärenden har för revisionens slagkraft och effektivitet. I det sammanhanget har delegationen även förespråkat en utbyggnad av kansliets projektsökande verksamhet för att skapa utrymme för mer systematiserade former för detta arbete. En dylik utbyggnad är också en nödvändig förutsättning för att kansliet i erforderlig utsträckning skall kunna bistå arbetsutskottet och de enskilda revisorerna med att förberedande undersöka sådana granskningsuppslag som revisorerna har uppmärksammat vid sin bevakning.

Inom kansliet bör tyngdpunkten i den projektsökande verksamheten alltså ligga på stabsenheten. Denna bör ges i uppgift att i samråd med det föreslagna arbetsutskottet utveckla rationella former för den fortlöpande bevakningen av statsverksamheten. På den nämnda enheten bör också ankomma att svara för de förberedande undersökningar som revisorernas olika granskningsuppslag kan föranleda. Vid sidan av andra rent administrativa funktioner bör enheten slutligen ha till uppgift att varje år utarbeta ett förslag till granskningsplan för efterföljande verksamhetsår.

I samband med att arbetsutskottet överväger formerna för den fortlöpande bevakningen av statsverksamheten bör också ett under utfrågningen av kanslipersonalen framfört förslag till projektsökningsmetod närmare prövas. Enligt detta förslag bör kansliet varje år upprätta ett visst antal översiktsrapporter, envar belysande aktuella förhållanden inom ett departements verksamhetsområde. Härigenom skulle man efter några år systematiskt ha täckt i princip all statlig verksamhet. Rapporterna skulle av revisorerna kunna användas som underlag för egna överväganden eller för diskussioner med utskottsledamöter och företrädare för olika riksdagsgrupper. De skulle på så sätt kunna ge uppslag till olika granskningsprojekt och särskilda föredragningar inför revisorerna.

I likhet med vad som för närvarande gäller bör inom kansliet i första

hand cheferna för utredningsenheterna men även de direkt utredande tjänstemännen komplettera stabsenhetens bevakning. De bör alltså alltså ha skyldighet att under utredningsarbetet uppmärksamma och anmäla förhållanden som kan ge upphov till nya granskningsärenden.

Revisorerna har genom sina övriga engagemang en mycket vid kontaktyta och har därigenom goda förutsättningar att i ett flertal olika sammanhang komma i beröring med frågor av intresse för revisionsverksamheten. Helt naturligt är därvid deras riksdagsuppdrag av särskild betydelse. Enligt delegationens mening vore det av stort värde om denna naturliga länk till riksdagen kunde utvecklas i syfte att ge revisionen en närmare anknytning till det löpande riksdagsarbetet. Delegationen vill därför förordna att de enskilda revisorerna mer aktivt bevakar sådana revisionella spörsmål som uppmärksammas vid riksdagsutskottens budgetberedning och för revisorerna i plenum anmäler iakttagelser av större principiell vikt.

Under löpande verksamhetsår bör alla på detta sätt gjorda anmälningar som utmynnar i förslag till granskningsärenden hänskjutas till arbetsutskottet för närmare prövning. Efter en förberedande undersökning, vid vilken de väckta förslagens räckvidd och betydelse bör vägas mot redan beslutade eller pågående granskningsärendens angelägenhet, bör arbetsutskottet föreslå revisorerna i plenum att fatta beslut om någon av följande åtgärder:

- ärendet bör omedelbart utredas
- ärendet bör hållas i reserv till påföljande år
- ärendet bör avskrivas.

Eftersom den på enskilda revisorer ankommande bevakningen av riksdagsutskottens arbete endast undantagsvis kan täcka samtliga utskott, bör revisionen även upprätthålla en direkt kontakt med ledningen för respektive utskott. Revisionens ordförande bör av denna anledning tidigt varje höst genom en skrivelse informera utskottens ordförande och vice ordförande om pågående granskningsverksamhet. Till skrivelsen bör gällande granskningsplan vara fogad. Av skrivelsen bör vidare framgå, att revisorerna har för avsikt att inom kort börja utforma en granskningsplan för nästföljande verksamhetsår och att utskotten bereds tillfälle att inkomma med synpunkter på frågor som därvid kan vara värda att uppmärksammas.

Detta erbjudande får inte uppfattas som att revisorerna ger utskotten befogenhet att utan riksdagens medgivande påfordra granskning av olika angelägenheter. Revisorerna måste självfallet förbehålla sig rätten att fritt pröva varje förslag som väcks på detta sätt. Erbjudandet bör i stället ses som ett led i strävandena att genom informella kontakter knyta revisionens verksamhet närmare det löpande riksdagsarbetet.

Delegationen har i det föregående visat hur samarbetet mellan revisorerna och kansliet bör vara organiserat när granskningsplanen skall göras upp. Enligt den därvid föreslagna proceduren bör samtliga revisorer

inom sina respektive avdelningar ingående diskutera ett av kansliet utarbetat förslag till granskningsplan, varefter arbetsutskottet får i uppdrag att utforma ett slutligt förslag, som skall föreläggas revisorerna i plenum för beslut.

Det förslag som revisorerna därvid fastställer bör — med nödvändig reserv av buffertärenden — omfatta endast sådana granskningsprojekt som förväntas bli behandlade eller påbörjade under det aktuella året. Granskningsplanen bör således i princip vara ettårig och anpassad till de utredningsresurser som står till förfogande. Hänsyn måste därvid tas till att förslag till granskningsärenden som väcks under löpande verksamhetsår kan komma att påfordra omedelbar utredning.

Nämnas kan att delegationen i detta sammanhang har övervägt förutsättningarna för att för revisionens vidkommande utnyttja en mer långsiktigt inriktad planering av samma slag som vissa, framför allt större myndigheter tillämpar. Delegationen har dock funnit en sådan planeringsmodell vara onödigt vittgående för revisionens ensartade och begränsade verksamhet och ej heller direkt tillämpbar på den typ av ärenden som revisorerna företrädesvis skall uppmärksamma. Härtill kommer att en dylik flerårig plan skulle motverka en önskvärd flexibilitet i utredningsverksamheten.

5 Granskningsförloppet

När revisorerna har fastställt granskningsplanen bör kanslichefen efter samråd med cheferna för utredningsenheterna och efter förhandlingar med berörda personalorganisationer fördela de nya ärendena på utredningspersonalen. Härvid bör den principen tillämpas, att de ärenden som med minsta olägenhet kan avbrytas företrädesvis skall tilldelas personalen vid den nya utredningsenhet som har förordats i ett tidigare avsnitt. Denna enhet bör nämligen hålla en hög beredskap för att kunna ta sig an hastigt aktualiserade ärenden som påfordrar omedelbar utredning. Även om kansliet på angivet sätt tillförs personal som är mindre hårt bunden vid granskningsplanen, bör detta enligt delegationens mening inte leda till att ärenden av sistnämnt slag alltid hänskjuts till den nya utredningsenheten. I den mån detta bedöms vara lämpligt bör även annan enhet komma i fråga.

Enligt delegationens tidigare redovisade uppfattning bör revisorerna ta del av de granskningsanvisningar som kanslichefen i samråd med berörd enhetschef och ansvarig utredare gör upp för varje enskilt projekt. Såsom benämningen antyder innehåller dessa anvisningar inte några bindande direktiv för utredaren utan endast förslag om lämpliga infallsvinklar för arbetets påbörjande och allmänna synpunkter på förhållanden som förtjänar särskild uppmärksamhet vid ärendets fortsatta behandling. Gransk-

ningsanvisningarna bör föredras för arbetsutskottet, varigenom revisorernas ledning ges tillfälle att redan i utredningens inledande fas få kompletterande önskemål beaktade.

Den arbetsplan som därefter skall upprättas med ledning av granskningsanvisningarna bör i överensstämmelse med vad som sägs i ett internt kanslimeddelande nr 1/1977 visa utredningsuppdragets bakgrund och syfte och de ämnesområden som kommer att tas upp vid undersökningen. Av planen bör vidare framgå hur arbetet kommer att bedrivas och vilken utredningsmetodik som är avsedd att bli tillämpad. Slutligen bör i planen behovet av medhjälpare inom och utom kansliet redovisas liksom gjorda uppskattningar av tidsåtgången och kostnaderna för ärendet.

Efter det att enhetschefen och utredaren har diskuterat arbetsplanens utformning med kanslichefen, bör den på detta sätt skisserade uppläggningsen av granskningsärendet redovisas för berörd avdelning för bedömning och beslut. Denna bör i samförstånd med utredningspersonalen göra de jämkningar som bedöms vara erforderliga för att ärendet skall få en mot revisorernas intentioner svarande inriktning. Skulle den situationen inträffa att man vid avdelningens behandling av planen inte kan nå enighet i något principiellt viktigt avseende, bör frågan underställas arbetsutskottet för avgörande.

I och med avdelningens beslut ersätter arbetsplanen de tidigare utarbetade granskningsanvisningarna, vilka därigenom automatiskt upphör att gälla.

Arbetsplanen kan ses som revisorernas direktiv till kansliet för ärendets vidare behandling. Detta innebär dock inte att den skall betraktas som ett ovillkorligt rättesnöre för utredaren. Senare uppdagade förhållanden kan göra det nödvändigt med vissa jämkningar för att ärendet skall få en allsidig och korrekt belysning. Rör det sig därvid om smärre avvikelser bör enligt delegationens mening dessa kunna göras av utredaren i samförstånd med enhetschefen. Avdelningen bör dock alltid informeras och fatta beslut om mera väsentliga förändringar av utredningsarbetets uppläggning och inriktning. Vidare bör avdelningen alltid någon månad i förväg underrättas om när granskningspromemorian i det aktuella ärendet är att vänta. I utredningsarbetets slutskede bör, i de fall avdelningen finner det önskvärt, kansliet lämna en muntlig redogörelse för vad som kommit fram genom undersökningen.

Såsom tidigare har nämnts bör kanslichefen två gånger årligen lämna revisorerna i plenum en redogörelse för utredningsläget i stort.

Sedan en utredning i princip är avslutad bör kanslichefen orienteras om gjorda iakttagelser, om dragna slutsatser och om de förslag som enligt utredarens och enhetschefens mening bör föras fram. Med beaktande av de vid denna överläggning framkomna synpunkterna bör utredaren därefter i samförstånd med enhetschefen färdigställa granskningspromemorian. Såvida inte synnerliga skäl föranleder annat, bör promemorian sän-

das ut till avdelningens ledamöter och suppleanter senast en vecka före utsatt sammanträde. Detta sammanträde bör i sin tur inte hållas i alltför nära anslutning till efterföljande bordläggningssammanträde.

Enligt delegationens mening bör revisorerna på detta stadium av granskningsförloppet inte binda sig för de i granskningspromemorian dragna slutsatserna och framförda förslagen. Avdelningen bör därför vid behandlingen av promemorian i princip endast ta ställning till om redovisningen av det fullgjorda utredningsuppdraget står i överensstämmelse med revisorernas önskemål, såsom de har kommit till uttryck i arbetsplanen. Självfallet bör revisorerna i samförstånd med utredningspersonalen kunna göra de jämkningar i promemorian som bedöms motiverade. Uppstår emellertid skiljaktiga meningar i något principiellt viktigt avseende, bör de olika åsikterna föras fram jämsides till remissinstanserna för bedömning. I dylika situationer bör sålunda den eller de revisorer som önskar få andra synpunkter belysta vid remissbehandlingen redovisa sin uppfattning i den missivskrivelse som tillställs remissorganen. Samma förfarande bör tillämpas om någon eller några revisorer vill inhämta remissinstansernas uppfattning i en fråga som inte har berörts vare sig i granskningspromemorian eller i arbetsplanen och som inte heller kan inordnas på ett naturligt sätt i promemorian. Oavsett detta bör missivskrivelserna alltid göras riktade när så är sakligt befogat. Texten i skrivelserna bör alltså differentieras efter de olika remissinstanserna, varvid revisorerna i större utsträckning än för närvarande särskilt anger vilka frågor respektive instans framför allt bör yttra sig över.

Enligt delegationens mening bör följande handlägningsrutiner tillämpas i slutfasen av ett granskningsärende.

Efter det att avdelningen har behandlat granskningspromemorian, bör den på sedvanligt sätt först bordläggas och därefter föredras i plenum för att samtliga revisorer dels skall få en inblick i ärendet, dels skall ha möjlighet att påverka urvalet av remissinstanser. När remissyttrandena har kommit in bör de föredras för vederbörande avdelning som härigenom får tillfälle att anföra synpunkter på hur ärendet skall avslutas. Därefter bör den ansvarige enhetschefen efter överläggning med kanslichefen och utredaren utarbeta ett förslag till revisorernas slutliga ställningstagande, vilket i allmänhet resulterar i en skrivelse till regeringen eller riksdagen. I vissa fall kan det vara lämpligt att utredaren får i uppdrag att göra ett utkast till sådan skrivelse. Förslaget föreläggs sedan avdelningen, som efter eventuellt erforderliga jämkningar hänskjuter ärendet till plenum för slutligt avgörande.

Tidsåtgången och kostnaderna för varje på detta sätt avslutat ärende bör stämmas av mot arbetsplanens uppgifter. Dylika avstämningar görs för närvarande endast i mycket begränsad omfattning, beroende på att systemet med arbetsplaner är helt nytt. Det bör ankomma på det tilltänkta arbetsutskottet att utforma närmare anvisningar för denna verksamhet.

Arbetsutskottet bör också få till uppgift att med biträde av stabsenheten behandla frågor om den löpande bevakningen av revisionens effekter. Enligt delegationens uppfattning bör denna kontroll intensifieras i någon mån. Revisionen bör således i ökad utsträckning begära in uppgift om vilka åtgärder som har vidtagits med anledning av revisorernas skrivelser. I vissa sammanhang bör revisorerna även utnyttja spörsmålsinstitutet i riksdagen för att inhämta besked direkt från ansvarigt statsråd.

6 Organisation

Med hänsyn till de uppgifter som enligt delegationens mening bör ankomma på arbetsutskottet, bör detta ha en sammansättning som på ett i möjligaste mån rättvisande sätt återspeglar de politiska uppfattningar som finns företrädna bland revisorerna och därtill markerar dess ställning som förbindelselänk mellan revisorerna och deras kansli. I arbetsutskottet bör därför ingå fyra revisorer samt kanslichefen såsom representant för kansliet. Av ledamöterna bör revisorernas tre ordförande vara självskrivna.

Såsom till vissa delar redan har framgått av delegationens tidigare redovisade förslag bör arbetsutskottet ges i uppdrag att

- bereda frågor om verksamhetsplaneringen
- besluta om arbetsplans utformning om enighet inte kan uppnås vid avdelnings behandling av planen
- besluta i frågor om bevakning av verksamhetens resultat
- besluta i frågor om extern information
- besluta om tjänstetillsättningar eller motsvarande, med undantag av tjänsterna som kanslichef och chef för utredningsenhet, vilka bör tillsättas av plenum
- besluta om anlitande av utomstående experter
- besvara till revisionen inkomna skrivelser, såvida de inte är av den karaktären att de bör behandlas i plenum eller berör rent administrativa angelägenheter eller den löpande utredningsverksamheten.

Utskottet bör hålla regelbundna sammanträden, vid vilka särskilt protokoll bör föras. Till de förtroendevalda ledamöterna bör mötesarvode utgå enligt de regler som gäller för revisorernas övriga sammankomster.

Vad därefter kansliet beträffar har delegationen inte funnit skäl att sätta den nuvarande organisationens principiella uppbyggnad i fråga. Grunden för gällande organisation lades genom beslut av 1971 års riksdag, varvid bl. a. förutsattes att kanslichefen skulle frigöras från den direkta ledningen av utredningsverksamheten och att ansvaret härför skulle föras över på två byråchefer, vardera förestående en utredningsenhet med fyra handläggare. I enlighet härmed har efter hand en ny ansvars- och arbetsfördelning vuxit fram, innebärande att kanslichefen inte längre ägnar tid åt

löpande vägledning, rådgivning och promemoriegenomgång utan endast i stort tar del i utredningsarbetet.

Denna delegering av arbetsuppgifter från kanslichefen har i sin tur medfört att byråcheferna, som tidigare själva genomförde utredningsuppdrag, numera har fått ett administrativt överinseende över utredningsverksamheten. Byråcheferna har härigenom kommit att överta ansvaret inte bara för den direkta ledningen av utredningsverksamheten utan också för slutgenomgången av granskningspromemoriorna; på dem ankommer även att utforma förslag till revisorernas slutliga ställningstagande i ett granskningsärende. Deras medverkan i utredningsarbetet har under senare år i ökad utsträckning fått formen av ett nära och fortlöpande samarbete med envar av handläggarna. Inom sina respektive enheter diskuterar byråcheferna sålunda kontinuerligt varje granskningsärendes närmare uppläggning och genomförande med den för ärendet ansvarige utredaren, de följer med vid vissa besök och intervjuer ute på olika myndigheter och medverkar vid utformningen av enkäter. De är på så sätt i olika sammanhang ett stöd för utredaren.

Delegationen ser det som betydelsefullt att ett nära och fortlöpande samarbete av angivet slag upprätthålls mellan byråchef och utredare. En förutsättning härför synes emellertid vara att varje utredningsenhet inte omfattar fler än tre till fyra handläggare. Delegationen har därför inte velat föreslå att det för ökningen av hastigt aktualiserade ärenden erforderliga resurstillskottet läggs på de nuvarande utredningsenheterna. Vid sin prövning av denna fråga har delegationen inte heller funnit det tillräddigt att detta resurstillskott åstadkoms genom en mycket kraftig uppräkning av de medel som revisorerna disponerar för konsulttjänster.

Det är mot denna bakgrund som delegationen alltså kommit fram till att en ny utredningsenhet bör inrättas. Den nya enheten bör dock inte — åtminstone inte i nuvarande statsfinansiella läge — göras större än vad som oundgängligen är nödvändigt för att revisorernas önskemål om snabbinsatser skall kunna tillgodoses. Med hänsyn härtill anser delegationen att den nya enheten bör vara endast hälften så stor som envar av de båda nuvarande, d. v. s. omfatta en enhetschef, två handläggare och en assistent. Fyra nya tjänster bör således inrättas för detta ändamål. Det får förutsättas att enhetschefen själv svarar för vissa granskningsprojekt.¹

Till de nuvarande utredningsenheterna är knutna fem kontorsassistenter, av vilka en arbetar på halvtid. Kontorsassistenter har under senare år i ökad utsträckning tagits i anspråk för olika delundersökningar och sammanställningar inom ramen för pågående granskningsprojekt. Då denna anordning har slagit väl ut, vill delegationen förorda att den behålls och utvecklas vidare.

¹ I föreliggande redogörelse har vissa uppgifter rörande de nya tjänsterna utelämnats.

Såsom delegationen tidigare har förespråkat bör även den till stabsenheten knutna projektsökande verksamheten byggas ut, bl. a. för att utrymme för mer systematiserade former för verksamheten skall kunna skapas och för att kansliet i erforderlig utsträckning skall kunna bistå arbetsutskottet och de enskilda revisorerna med förberedande undersökningar av olika granskningsuppslag. Till enheten är knuten en tjänst som avdelningsdirektör. Innehavaren av tjänsten är för närvarande delvis utlånad till en av utredningsenheterna men väntas inom kort återuppta sin stabsbefattning i full utsträckning. Enligt delegationens uppfattning bör ytterligare en handläggartjänst inrättas vid stabsenheten.

Till undvikande av att kansliets handläggande personal spaltas upp i två skilda kategorier bör de båda stabstjänsterna inte ständigt innehas av samma tjänstemän utan ett visst cirkulationssystem tillämpas bland den utredande personalen.

Expeditionstjänsten inom kansliet fullgörs i dag av två expeditionsassistenter, av vilka den ene upprätthåller ett göromålsförordnande. Med hänsyn till att belastningen på expeditionstjänsten kan förväntas öka i inte oväsentlig omfattning finner delegationen det motiverat att det meddelade göromålsförordnandet omvandlas till en fast tjänst som expeditionsassistent. Den föreslagna åtgärden kommer inte att medföra någon merkostnad.

Successivt har kanslichefen under senare år delegerat ett antal arbetsuppgifter av företrädesvis personaladministrativ natur till byråsekreteraren i stabsenheten. Jämsides härmed har ansvaret för vissa på byråsekreteraren ankommande arbetsuppgifter förts över på innehavaren av den fasta tjänsten som expeditionsassistent. Denna omfördelning av administrativa sysslor har i båda fallen givit ett gott resultat. Enligt delegationens mening finns det anledning att mer systematiskt se över de administrativa uppgifternas fördelning mellan kanslichef, byråsekreterare och expeditionsassistent. Delegationen vill därför föreslå att det uppdras åt kanslichefen att göra en sådan översyn och inför arbetsutskottet redovisa resultatet därav.

Enligt gällande bestämmelser äger revisorerna i mån av behov anlita utomstående konsulter och disponerar för ändamålet ett belopp av 150 000 kronor, varav 50 000 kronor har reserverats för den särskilda granskningen av riksdagsförvaltningen. Delegationen anser denna anordning vara av stort värde, då revisionen härigenom på ett smidigt sätt kan tillföras kompletterande expertkunskap. Såsom tidigare har redovisats är delegationen dock av den uppfattningen, att dessa medel inte bör räknas upp kraftigt på bekostnad av erforderliga personalförstärkningar. Utomstående experter bör sålunda anlitas endast för tillfälliga uppdrag eller vid behov av sådan sakkunskap som inte finns företrädd inom kansliet. Arbetsutskottet bör efter förslag från kanslichefen fatta beslut om de konsulter som skall tas i anspråk i granskningsverksamheten, varvid självfallet

de bestämmelser i ämnet som finns meddelade i lagen om medbestämmande i arbetslivet måste iakttas.

Med hänsyn till att de ovan angivna beloppen har varit oförändrade under flera år samtidigt som konsultarvoden generellt sett har stigit högst väsentligt synes en viss ökning av expertanslaget vara befogad. De för ändamålet tillgängliga medlen torde enligt delegationens uppfattning böra höjas till 250 000 kronor.

Om delegationens förslag till ny kansliorganisation genomförs, kan lönekostnaderna inklusive 39 procents lönekostnadspålägg överslagsvis komma att öka med 675 000 kronor per år i 1977 års löneläge. Några mer detaljerade beräkningar av lönekostnaderna har delegationen inte ansett sig böra göra, eftersom lönegraderna för de nya tjänsterna är beroende av förhandlingar med berörda personalorganisationer. Tillsammans med den föreslagna uppräknings av medlen för konsulttjänster skulle härigenom den årliga merkostnaden uppgå till cirka 775 000 kronor. Som jämförelse må nämnas att revisorerna i sina till riksdagens förvaltningsstyrelse den 27 oktober 1977 ingivna anslagsäskanden hemställt att ett förslagsanslag av 3 716 000 kronor måtte anvisas för deras verksamhet under budgetåret 1978/79.

7 Övriga frågor

Under denna rubrik redovisar delegationen sina förslag i vissa frågor som inte direkt berör det konkreta granskningsarbetet men likväl är av väsentlig betydelse för revisionens verksamhet. Förslagen omfattar revisorernas utåtriktade information, personalutbildningen, länsresorna och revisionens benämning.¹

Vad den första frågan beträffar utnyttjas i dag huvudsakligen två olika metoder för att sprida information om revisorernas verksamhet, nämligen den årliga verksamhetsberättelsen och de pressmeddelanden som sänds ut när granskningsärendena har slutförts.

Enligt de allmänna principer som alltsedan år 1969 har legat till grund för verksamhetsberättelsens utformning är dess syfte inte enbart att förmedla upplysningar om revisionsverksamheten utan också att lämna riksdagen en översiktlig redogörelse för bl. a. utfallet av den budget som riksdagen själv har beslutat om. Denna redogörelse har bedömts motiverad med hänsyn till att riksdagen officiellt inte får del av budgetutfallet på annat sätt än att budgetpropositionen innehåller vissa uppgifter härom i anslutning till förslaget om statsbudget för efterföljande budgetår. De tillämpade principerna synes dock kunna sättas i fråga i flera avseenden. Delegationen vill därför förordna att verksamhetsberättelsens utformning

¹ I föreliggande redogörelse har avsnittet rörande länsresorna kortats av något.

ses över och att arbetsutskottet får i uppdrag att svara för denna översyn.

Genom pressmeddelanden och andra kontakter med massmedierna har revisorerna möjlighet att nå ut med information till en vidare krets. Detta sätt att skapa opinion kring revisorernas förslag till åtgärder i olika frågor bör utnyttjas även i fortsättningen. Enligt delegationens uppfattning bör dock ett pressmeddelande i allmänhet inte utarbetas förrän revisorerna själva har fattat beslut i ett granskningsärende. Det vore värdefullt om huvuddragen i revisorernas beslut också kunde redovisas i tidskriften Från Riksdag & Departement. Arbetsutskottet, som enligt delegationens åsikt bör behandla frågor om den utåtriktade informationen, bör ges i uppdrag att undersöka förutsättningarna för en sådan lösning.

Delegationen ser utbildning som ett viktigt inslag i kansliets löpande verksamhet, eftersom personalens kunskaper inom olika ämnesområden härigenom kan byggas upp och vidmakthållas, vilket är av betydelse inte minst för organisationens effektivitet. Varje granskningsärende rymmer i sig ett moment av självstudier, som dock bör kompletteras med reguljära utbildningsinsatser för att personalen i erforderlig utsträckning skall kunna följa utvecklingen inom bl. a. revisions- och redovisningsteknikens område. Delegationen finner det svårt att ange ett särskilt riktmärke för utbildningens omfattning men anser dock att större resurser än för närvarande bör sättas av för detta ändamål. Kanslichefen bör ges i uppdrag att i samarbete med berörda personalorganisationer utarbeta ett långsiktigt program för kanslipersonalens utbildning. Detta program, som bör förnyas varje år, bör kunna innefatta även specialkurser med en uppläggning som direkt svarar mot revisionens behov.

Även länsresorna kan ses som ett led i en utbildning, vars syfte är att vidga revisionens allmänna kunskaper om den statliga verksamheten. Dessa gemensamma resor är enligt delegationens mening mycket värdefulla i och med att de ger såväl revisorer som tjänstemän en möjlighet att komma i kontakt med de praktiska problem som återfinns på regional och lokal nivå. Länsresorna bör därför behållas.

Innan en länsresa anträds, bör revisorerna enligt delegationens mening erhålla en översiktlig orientering i de frågor de kommer att möta under besöket. En dylik orientering torde lämpligast kunna lämnas av länsstyrelsen, vilken sålunda i förväg bör tillställa revisorerna material som ger en närmare inblick i de särskilda problem länet har att brottas med. I den utsträckning det är praktiskt möjligt bör resorna även föregås av särskilda föredragningar av t. ex. företrädare för kommittéer som har behandlat frågor med anknytning till resorna.

Det synes vidare finnas skäl för att de erfarenheter som vinnas under resorna tas till vara i ökad utsträckning. Medföljande tjänstemän bör av denna anledning föra dagbok för att i efterhand kunna tillställa de icke deltagande revisorerna en reseberättelse, i vilken tonvikt bör läggas på frågor av intresse för revisionens fortsatta verksamhet. På motsvarande

sätt bör kanslichefen efter en resa muntligt informera kanslipersonalen om gjorda iakttagelser.

Enligt regeringsformen väljer riksdagen inom sig "revisorer" med uppgift att granska den statliga verksamheten. I riksdagsordningen och vissa andra författningar används uttrycket "riksdagens revisorer", som därmed får anses vara den officiella benämningen. Sedan gammalt har dock jämsides härmed beteckningen "statsrevisorerna" använts.

Enligt delegationens åsikt ger benämningen "statsrevisorema" ett bättre uttryck för verksamhetens syfte och karaktär än den officiella beteckningen, som kan föranleda missuppfattningen att revisorerna granskar endast riksdagens egen förvaltning. Det är vidare lätt att förväxla riksdagsrevisorerna med "riksrevisorerna", en benämning som numera allt oftare används i press och andra massmedier för att beteckna riksrevisionsverket eller dess granskningspersonal. Delegationen vill därför föreslå att riksdagens revisorer i fortsättningen kallas för *statsrevisorer* och att denna benämning används även i riksdagsordningen och andra författningstexter.

I överensstämmelse härmed bör den institution som står under revisorernas ledning benämnas *statsrevisionen*, varigenom man erhåller en lämplig ersättning för det fem ord långa uttrycket "riksdagens revisorer och deras kansli".

8 Sammanfattning av förslag till förändringar

De av delegationen förordade förändringarna av verksamhetsformer och organisation kan sammanfattas sålunda.

Verksamhetens inriktning och omfattning

Utrymme för hastigt aktualiserade ärenden bör skapas genom att en ny utredningsenhet inrättas.

Allmän planering

Varje mandatperiod bör inledas med en konferens vid vilken revisorerna efter en gemensam diskussion med kanslipersonalen anger de huvudområden som särskilt skall uppmärksammas vid de efterföljande tre årens projektsökande verksamhet.

Revisorerna bör även på annat sätt öka sin medverkan i den allmänna planeringen bl. a.

- genom att aktivt bevaka sådana revisionella frågor som uppmärksammas vid riksdagsutskottens budgetberedning och
- genom att ingående bereda förslaget till årlig granskningsplan.

Respektive riksdagsutskott bör varje år beredas tillfälle att lämna syn-

punkter på frågor som kan vara av värde att uppmärksamma vid granskningsplanens utformning.

Granskningsplanen bör i princip vara ettårig och anpassad till de utredningsresurser som står till förfogande.

Kansliets projektsökande verksamhet bör intensifieras och systematiseras.

Granskningsförloppet

För att revisorerna skall få tillfälle att bättre styra utredningsarbetets inriktning i varje enskilt granskningsärende bör de genom det tilltänkta arbetsutskottet ta ställning till de allmänna granskningsanvisningar som kanslichefen i samråd med berörd enhetschef och ansvarig utredare gör upp när ett granskningsprojekt skall påbörjas. I samma syfte bör vederbörande revisionsavdelning ta ställning till den mer detaljerade arbetsplan som sedermera utarbetas för projektet.

I de fall avdelningen finner det önskvärt bör den i utredningsarbetets slutskede erhålla en muntlig redogörelse för vad som kommit fram vid undersökningen. Avdelningarna bör alltid någon månad i förväg underättas om när en granskningspromemoria är att vänta.

Kanslichefen bör två gånger årligen lämna revisorerna i plenum en redogörelse för utredningsläget i stort.

När en granskningspromemoria sänds ut på remiss bör revisorerna i sin åtföljande missivskrivelse ange i vilka frågor de särskilt önskar höra respektive remissorgans åsikt. Den eller de revisorer som vill få från granskningspromemorian avvikande synpunkter belysta vid remissbehandlingen bör redovisa sin uppfattning i samma missivskrivelse.

När remissyttrandena har kommit in föredras de på avdelningen som lämnar anvisningar för hur ärendet skall avslutas.

Tidsåtgången och kostnaderna för varje avslutat granskningsprojekt bör stämmas av mot arbetsplanens uppgifter.

Den löpande bevakningen av revisionens effekter bör intensifieras i någon mån.

Organisation

Ett arbetsutskott, bestående av revisoremas tre ordförande och ytterligare en revisor samt kanslichefen, bör inrättas. Utskottet bör få till uppgift att — sedvanliga granskningsärenden frånräknade — bereda alla för revisionsverksamheten viktiga frågor innan de tas upp till avgörande av revisorerna i plenum. Utskottet bör också ges befogenhet att självt fatta beslut i vissa frågor av framför allt administrativ natur.

En tredje utredningsenhet, bestående av en enhetschef, två handläggare och en assistent, bör inrättas.

Ytterligare en handläggartjänst bör inrättas vid stabsenheten.

Ett meddelat göromålsförordnande på en tjänst som expeditiönsassistent bör omvandlas till en fast tjänst.

De administrativa uppgifternas fördelning mellan kanslichef, byråsekreterare och expeditiönsassistent bör ses över.

De medel revisorerna disponerar för anlåtande av utomstående konsulter bör räknas upp med 100 000 kronor.

Övriga frågor

Verksamhetsberättelsens utformning bör ses över.

Pressmeddelanden bör i allmänhet inte sändas ut förrän revisorerna själva har fattat beslut i ett granskningsärende. Förutsättningarna för att få revisorernas beslut redovisade i tidskriften *Från Riksdag & Departement* bör undersökas.

Större resurser än för närvarande bör sättas av för kanslipersonalens utbildning.

Innan en länsresa anträds, bör revisorerna erhålla en orientering i de frågor som de kommer att möta under besöket. De erfarenheter som vinnas under länsresorna bör redovisas i särskilda reseberättelser.

Riksdagens revisorer bör i fortsättningen kallas för statsrevisorer och den institution som de företräder för statsrevisionen.

Förslag till

Lag med instruktion för statsrevisionen

Riksdagen föreskriver följande.

Uppgift

1 §

Statsrevisionen har till uppgift att på riksdagens vägnar granska den statliga verksamheten. Den administrativa praxis som tillämpas vid regeringsarbetet är dock undantagen från revisionens prövning. Revisionen har ej heller befogenhet, såvida icke riksdagen har lämnat sitt medgivande därtill, att granska verksamhet som bedrivs i form av aktiebolag eller stiftelse.

Granskningen skall främst ta sikte på förhållanden med anknytning till statens budget men kan även avse en bedömning av statliga insatser i allmänhet.

Har statsmedel tagits emot som bistånd till viss verksamhet, får revisionen granska användningen av dessa medel enligt därom särskilt meddelade föreskrifter. De speciella betingelser som kan gälla för verksamheten skall beaktas vid sådan granskning.

2 §

Den av statsrevisionen bedrivna granskningen skall ha en sådan omfattning och inriktning, att viktigare sidor av den statliga och statsunderstödda verksamheten efter hand blir belysta. Huvudintresset skall knytas till de resultat i stort som har uppnåtts inom olika verksamhetsområden. I enlighet därmed skall revisionen framför allt beakta frågor som är av mera väsentlig betydelse för den statsfinansiella och förvaltningsekonomiska utvecklingen eller som berör grunderna för det administrativa arbetets organisation och funktioner.

Revisionen är oförhindrad att uttala sig om behovet och angelägenheten av olika statliga åtaganden.

3 §

Statsrevisionen skall påtala förhållanden som den finner otillfredsställande samt verka för att en god hushållning med statens medel iakttages och att statens tillgångar utnyttjas efter rationella grunder. Revisionen skall därvid fästa uppmärksamheten på möjligheter till ökning av statens inkomster, till besparing i statens utgifter och till effektivisering av det statliga förvaltningsarbetet. Syftet skall vara att främja en sådan utveckling att staten av sina insatser på skilda områden får det utbyte som med hänsyn till både kostnader och allmänna samhällsintressen kan synas rimligt.

Organisation

4 §

Statsrevisionens styrelse utgöres av tolv av riksdagen utsedda statsrevisorer. Om val av revisorer, suppleanter, ordförande och vice ordförande

föreskrives i riksdagsordningen. För revisorerna skall finnas en förste och en andre vice ordförande.

Revisorerna kallas till sammanträde av talmannen så snart val av revisorer har förrättats. Därefter sammanträder de på tider som de själva bestämmer.

Vid samtidigt förfall för de revisorer som har valts till ordförande och vice ordförande föres ordet av den av de närvarande revisorerna som har varit ledamot av riksdagen längst tid. Om två eller flera har tillhört riksdagen lika länge, har den äldste av dem företräde.

5 §

Ordföranden, de båda vice ordförandena, ytterligare en revisor och den nedannämnde kanslichefen bildar ett arbetsutskott med de uppgifter som statsrevisorerna bestämmer.

6 §

För granskningsärendenas förberedande behandling sammanträder statsrevisorerna på tre avdelningar. Envar av dessa består av fyra revisorer och fyra suppleanter. Ordföranden och de båda vice ordförandena är ordförande på var sin avdelning.

Om avdelningarnas sammansättning i övrigt och om deras uppgifter bestämmer revisorerna.

7 §

För det löpande arbetet inom statsrevisionen finnes tjänstemän anställda enligt personalförteckning och eljest i ämnet meddelade föreskrifter. I mån av behov och tillgång på medel får revisionen därutöver anställa tillfällig personal samt anlita experter och sakkunniga.

Det närmaste ansvaret för att arbetet fullgöres enligt fastställda riktlinjer åvilar innehavaren av den på personalförteckningen uppförda tjänsten som kanslichef. Denne utses för viss tid, högst tre år.

Ärendenas handläggning

8 §

Till grund för arbetet inom statsrevisionen skall ligga en granskningsplan, omfattande de ärenden som skall närmare undersökas. Granskningsplan fastställs årligen av statsrevisorerna, som även kan besluta om granskning i särskild ordning av ärenden som icke är upptagna på planen.

Vid granskningsplanens utarbetande skall erforderlig kontakt med riksdagens utskott tagas.

9 §

Enligt vad därom är särskilt föreskrivet äger statsrevisionen införskaffa de allmänna handlingar, uppgifter och yttranden som den anser sig behöva för sin granskning.

Revisionen skall avlägga de besök och göra de resor som den finner erforderliga för granskningsuppdragets fullgörande. Den kan även uppdraga åt anlitad expert att avlägga sådant besök eller göra sådan resa.

10 §

Statsrevisorerna skall fatta beslut i varje ärende så snart granskningen är avslutad. Före beslutet skall revisorerna dock, om detta icke av särskild

anledning är obehövligt, inhämta yttrande av den som har berörts av granskningen eller äger speciell sakkunskap i den behandlade frågan, allt i den omfattning som revisorerna finner lämplig med hänsyn till ärendets allsidiga bedömning.

11 §

Ärende avgöres efter föredragning i den ordning som statsrevisorerna bestämmer. Om skiljaktiga meningar uppstår och omröstning begäres, skall revisorerna avge sina röster till protokollet. Är rösterna lika delade, gäller den mening som ordföranden biträder. Revisor som har tagit del i ärendes avgörande äger reservera sig mot fattat beslut.

12 §

Statsrevisorerna skall hos riksdagen eller regeringen göra de framställningar som de finner befogade med anledning av vad som har uppmärksamrats vid granskningen.

13 §

Statsrevisorerna skall före den 1 oktober varje år tillställa riksdagens förvaltningskontor en skrivelse med beräkning av anslagsbehovet för nästkommande budgetår.

14 §

Statsrevisorerna skall årligen till riksdagen avlämna en berättelse över sin verksamhet. Denna berättelse skall vara kammaren till handa före utgången av januari.

15 §

De föreskrifter om ärendenas handläggning och om personalens uppgifter som erfordras utöver denna instruktion skall meddelas i en av statsrevisorerna antagen arbetsordning.

16 §

I arbetsordningen eller genom särskilt beslut kan statsrevisorerna bestämma att arbetsutskottet, kanslichefen eller annan tjänsteman får avgöra ärende eller grupp av ärenden som eljest skulle ha hänskjutits till revisorernas prövning.

17 §

Statsrevisor, suppleant, tjänsteman och anlita expert får ej obehörigen yppa vad han i arbetet hos statsrevisorerna har erfarit om enskilda affärsförhållanden eller om myndighets affärs- och driftförhållanden.

Övriga bestämmelser

18 §

Statsrevisor erhåller arvode med 8 400 kronor för år samt 100 kronor för varje bevisat sammanträde. Särskilt arvode utgår till statsrevisorernas ordförande med 3 000 kronor och till envar av de båda vice ordförandena med 2 000 kronor för år. Suppleant erhåller arvode med 1 200 kronor för år samt 100 kronor för varje bevisat sammanträde.

Under resa och förrättning som statsrevisor eller suppleant företar för sitt uppdrag äger han åtnjuta de förmåner som framgår av ersättnings-

stadgan för riksdagens ledamöter och av tillämpningsföreskrifterna till denna. Vid beräkning av ersättning enligt allmänna resereglementet och utlandsresereglementet skall riksdagens hus i Stockholm räknas som tjänsteställe, dock att under tid då riksmöte ej pågår vederbörandes bostad i hemorten skall anses utgöra tjänstestället.

19 §

Om besvär över beslut av statsrevisorerna är föreskrivet i besvärstadgan för riksdagen och dess verk.

